NIPV
Nederlands
Instituut
Publieke
Veiligheid

Bestuurlijke Netwerkkaarten Crisisbeheersing

Netwerkkaart 6
Stralingsincidenten

Nederlandse Academie voor
Crisisbeheersing en Brandweerzorg
Postbus 7010
6801 HA Arnhem
Kemperbergerweg 783, Arnhem
www.nipv.nl
info@nipv.nl
026 355 24 00

Colofon

Ondanks de aan de samenstelling van de tekst bestede zorg kan de samensteller geen aansprakelijkheid aanvaarden voor schade ontstaan door eventuele fouten c.q. onvolkomenheden in deze publicatie.

Om deze publicatie te kunnen blijven ontwikkelen en verbeteren, ontvangen wij graag commentaar en suggesties ter verbetering. Vragen of opmerkingen kunt u sturen naar info@nipv.nl, onder vermelding van Bestuurlijke Netwerkkaarten.

© Nederlands Instituut Publieke Veiligheid (NIPV) en provincie Noord-Holland, 2025

Auteur(s) Merijn ten Dam
Contactpersoon Merijn ten Dam

Datum 2025
Status handboek
Versie 202504

Wij hechten veel belang aan kennisdeling. Delen uit deze publicatie mogen dan ook worden overgenomen op voorwaarde van bronvermelding.

Het Nederlands Instituut Publieke Veiligheid is bij wet vastgelegd onder de naam Instituut Fysieke Veiligheid.

6 Stralingsincidenten

Crisistypen	(dreigend) stralingsincident
Bevoegd gezag	categorie A-object: > minister van Infrastructuur en Waterstaat (IenW) (coördinatie) > elke minister op zijn beleidsterrein > voorzitter veiligheidsregio > Autoriteit Nucleaire Veiligheid en Stralingsbescherming (ANVS) > Europese Commissie categorie B-object: > burgemeester of voorzitter veiligheidsregio
Soorten maatregelen	> alle benodigde maatregelen op de betrokken beleidsterreinen > bevelen aan beheerders van (nucleaire) objecten > bepalen maximaal toelaatbare niveaus van radioactieve besmetting van levensmiddelen en van diervoeders die op de markt kunnen worden gebracht

Indeling stralingsincidenten en bevoegd gezag

> Stralingsincidenten zijn verdeeld in twee typen: ongevallen met categorie A-objecten en ongevallen met categorie B-objecten.

> Bestrijding van een ongeval met categorie A-objecten vindt centraal plaats (ministers onder coördinatie van de minister IenW ten aanzien van stralingsbescherming en/of van de minister JenV ten aanzien van de openbare orde en veiligheid en de generieke rampenbestrijding), in samenwerking met het regionale gezag.

> Onder categorie A-objecten vallen de in werking zijnde kerncentrales en onderzoeksreactoren in en buiten Nederland, te weten:
  - Kerncentrale Borssele;
  - Hoge Flux Reactor Petten;
  - Hoger Onderwijs Reactor Delft;
  - Kerncentrale Eemsland (Duitsland);
  - Kerncentrale Doel (België);
  - Kerncentrale Tihange (België);
  - Onderzoeksreactor Mol (België);
  - Schepen die gebruik maken van kernenergie;
  - Ruimtevaartuigen (satellieten) die gebruik maken van kernenergie;
  - Nucleair defensiemateriaal;
  - Gebeurtenissen van moedwillige aard (terrorisme) met zowel categorie A- als B-objecten worden afgehandeld als zijnde een categorie A-object.

> Bestrijding van een ongeval met categorie B-objecten vindt decentraal plaats (burgemeester of voorzitter veiligheidsregio).

> Onder categorie B-objecten vallen alle andere objecten dan categorie A-objecten waarbij sprake is van de aanwezigheid van radioactieve stoffen, zoals installaties voor uraniumverrijking, verwerking en opslag

van radioactieve stoffen, locaties (vast en mobiel) waar radioactieve stoffen en bronnen worden gemaakt of gebruikt, en transporten.

> De minister van IenW kan besluiten een ongeval met een categorie B-object te bestrijden als een ongeval met een categorie A-object.

De Autoriteit Nucleaire Veiligheid en Stralingsbescherming (ANVS)

> De ANVS is een zelfstandig bestuursorgaan en onafhankelijk. De minister van IenW kan de ANVS geen aanwijzingen of opdrachten geven.

> De ANVS heeft een breed takenpakket op het gebied van nucleaire veiligheid en stralingsbescherming, de daarmee samenhangende crisisvoorbereiding, en de beveiliging en waarborgen. De ANVS is onder meer zelfstandig bevoegd tot vergunningverlening en het uitoefenen van toezicht op de nucleaire faciliteiten in Nederland. Tevens is zij zelfstandig bevoegd om bij ongevallen (on site) op te treden jegens beheerders van A-objecten.

> De ANVS adviseert daarnaast ook het openbaar bestuur (en drinkwaterbedrijven) bij stralingsincidenten (bij zowel categorie A-objecten als B-objecten). De ANVS beheert het Crisis Expert Team straling en nucleair (CETsn) en levert bij opschaling van het CETsn de voorzitter. Het CETsn is een landelijk kennis- en adviesnetwerk dat zowel het nationaal als regionaal/lokaal bevoegd gezag kan adviseren bij stralingsincidenten. Zie verder hierna.

Beheerder

> De beheerder of de verantwoordelijke ondernemer van een categorie A- of B-object treft, indien zich binnen de locatie een radiologische noodsituatie voordoet, onverwijld alle passende maatregelen om de gevolgen daarvan te beperken.

Bestrijding stralingsincident B-object

> Bij een ongeval met een categorie B-object maakt de burgemeester of voorzitter veiligheidsregio gebruik van zijn algemene bevoegdheden ter handhaving van de openbare orde en openbare veiligheid (*zie Bestuurlijke Netwerkaart Rampenbestrijding algemeen & handhaving openbare orde*).

> De burgemeester of voorzitter veiligheidsregio kan op grond van zijn noodbevelsbevoegdheid een bevel geven aan een beheerder van een categorie B-object.

> Een burgemeester of voorzitter veiligheidsregio die bij een ongeval met een categorie B-object maatregelen treft, meldt dat onmiddellijk aan de minister van IenW, aan de minister wie het aangaat, aan de commissaris van de Koning en aan de ANVS.

> Regionale en lokale besluitvorming is gebaseerd op de informatie vanuit de betreffende exploitant en informatie vanuit de hulpdiensten ter plaatse.

Hulp bij stralingsincident B-object

> De ANVS kan direct specialisten inzetten (op het gebied van stralingsbescherming). Zij kunnen de getroffen gemeente of veiligheidsregio bijstaan met stralingsmetingen en herstel of afscherming van het radioactieve materiaal.

> Ook kan het Crisis Expert Team straling en nucleair (CETsn) op eigen initiatief of op verzoek van de burgemeester/ voorzitter veiligheidsregio worden geactiveerd.

Maatregelen ten aanzien van oppervlaktewateren bij stralingsincident B-object

> Naast maatregelen ten aanzien van oppervlaktewateren bij een ongeval met een categorie A-object (*zie onder Maatregelzones bescherming bevolking, evacuatie*), kan een waterbeheerder maatregelen treffen bij een ongeval met een categorie B-object. Het betreft onder meer:
  – versnellen afvoer of doorspoelen van verontreinigd oppervlaktewater

  - beschermen oppervlaktewater en drinkwatervoorziening
  - maatregelen voor onttrekken primair slib aan slibverwerkingsproces
  - verbieden, beperken gebruik oppervlaktewater.
- Over advies door het Water-managementcentrum Nederland (in casu de Landelijke Coördinatiecommissie Milieuverontreiniging Water LCMW), *zie de Bestuurlijke Netwerkkaart oppervlaktewater en waterkering*.

Nationale coördinatie en nationale maatregelen bij stralingsincident met een A-object

- Bij een ongeval met een A-object ligt de coördinatie van de bestrijding van de het stralingsincident op centraal niveau, bij de minister van IenW (voor zover het de stralingsgerelateerde effecten betreft).
- De minister van IenW kan besluiten om een ongeval met een categorie B-object te bestrijden als een A-object, dus de bestrijding te centraliseren.
- Elke minister kan op zijn terrein de nodige maatregelen treffen (geadviseerd door de CETsn), in overleg met de minister van IenW en met de betrokken voorzitter veiligheidsregio en de commissaris van de Koning, tenzij spoed bedoeld overleg onmogelijk maakt.
- Het kan onder meer de volgende maatregelen betreffen:
  - toegang van mensen, dieren, planten, goederen tot verontreinigd gebied
  - verblijf binnenshuis van mens en dier
  - brengen van mensen, dieren, planten, goederen binnen verontreinigd gebied naar elders binnen of buiten dit gebied
  - ontsmetten van mensen, dieren en goederen
  - verstrekken beschermende stoffen aan mensen (jodiumprofylaxe, *zie hierna bijlage 6, bestuurlijke aandachtspunten*)
  - geneeskundig, veterinair onderzoek
  - begraven, verbranden, bewaren, behandelen, vervoeren van lijken
  - versnellen afvoer of doorspoelen van verontreinigd oppervlaktewater
  - beschermen oppervlaktewater en drinkwatervoorziening
  - maatregelen voor onttrekken primair slib aan slibverwerkingsproces
  - verbieden, beperken gebruik oppervlaktewater
  - maatregelen telen, oogsten land- en tuinbouwproducten; sluiten van kassen; weiden, vangen, slachten van dieren en vissen.
- Bij een (dreigend) ongeval bij een A-object wordt het CETsn altijd geactiveerd. Het CETsn geeft advies aan de voorzitter van de veiligheidsregio en de ministers die bevoegd zijn tot het nemen van maatregelen.
- De commissaris van de Koning, de voorzitter veiligheidsregio, de burgemeester, het dagelijks bestuur van het waterschap en van andere openbare lichamen verlenen hun medewerking aan de uitvoering en handhaving van door een minister getroffen maatregelen.
- De nationale bestuurlijke coördinatie vindt plaats conform het Nationaal Handboek Crisisbesluitvorming, *zie de Bestuurlijke Netwerkkaart rampenbestrijding algemeen & handhaving openbare orde*.

Maatregelen voorzitter veiligheidsregio bij stralingsincident met een A-object

- Een voorzitter veiligheidsregio kan ten behoeve van de directe respons in de eerste uren bij een ongeval met een categorie A-object maatregelen treffen en voorschriften uitvaardigen (zo mogelijk geadviseerd door de CETsn), op het terrein van de betrokken ministers, zie *Nationale coördinatie en nationale maatregelen.* De voorzitter meldt maatregelen onmiddellijk aan de minister van IenW, aan de minister wie het aangaat, de commissaris van de Koning en aan de ANVS.
- Besluitvorming is gebaseerd op:

  - het regionaal rampenbestrijdingsplan gebaseerd op het Landelijk Crisisplan Straling 2021)
  - de informatie vanuit de betreffende exploitant en informatie vanuit de hulpdiensten ter plaatse.
> De voorzitter trekt de voorschriften in en beëindigt de door hem getroffen maatregelen zodra een minister overeenkomstige regels stelt of maatregelen treft, of aan hem meedeelt de voorschriften in te trekken of de maatregelen te beëindigen.

Bevelen aan beheerder A-object

> Het geven van een bevel aan de beheerder van een categorie A-object is een bevoegdheid voorbehouden aan de ANVS. Een burgemeester kan de ANVS verzoeken van deze bevoegdheid gebruik te maken.
> Het geven van een bevel aan de beheerder van een categorie A-object in beheer bij Defensie is een bevoegdheid voorbehouden aan de minister van Defensie en gebeurt in overeenstemming met de ministers van IenW en van JenV. Een burgemeester kan de minister verzoeken van deze bevoegdheid gebruik te maken.

Maatregelzones bescherming bevolking, evacuatie

> Voor een ongeval met een categorie A-object worden – afhankelijk van de gevolgen van het ongeval, zie hierna – voor de bescherming van de bevolking maatregelzones gehanteerd voor evacuatie, verstrekken van jodiumprofylaxe en voor schuilen.
> Afhankelijk van de werkelijke ernst van een ongeval kunnen deze zones in de responsfase uitgebreid of verkleind worden.
> Afhankelijk van de gevolgen van een ongeval met een kerninstallatie kan volstaan worden met indirecte maatregelen (bijvoorbeeld landbouwmaatregelen, zoals een graasverbod, de controle van voedsel, water en melk) en kunnen directe maatregelen voor de bescherming van de bevolking (evacuatie, jodiumprofylaxe, schuilen) niet nodig zijn.
> Zie verder *Landelijk Crisisplan Straling 2021*

Relatie met regionaal beleidsteam

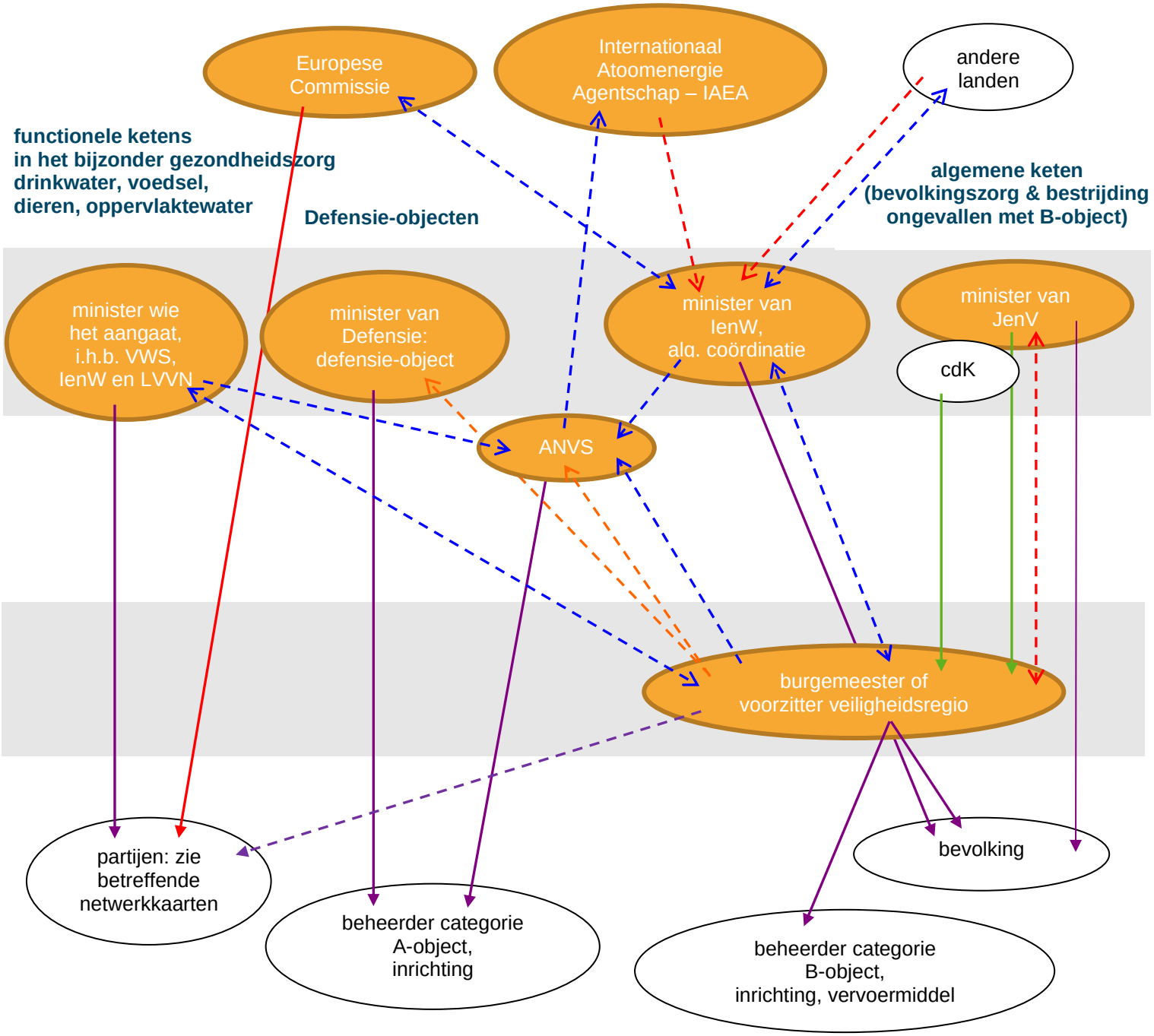
> Op het terrein van stralingsincidenten sec zijn geen rijksheren aangewezen, die desgewenst aanschuiven bij een regionaal beleidsteam.
> Toch kunnen bij stralingsincidenten rijksheren aan zet zijn, namelijk in relatie tot maatregelen op terreinen van betrokken ministers, *zie desbetreffende Bestuurlijke Netwerkkaarten.*
> Als de ANVS een maatregel van een burgemeester of voorzitter veiligheidsregio bij een ongeval met een categorie B-object onverantwoord acht, kan zij verzoeken dat de commissaris van de Koning ingrijpt. Een minister, in het bijzonder de minister van IenW, kan aan de minister van JenV verzoeken in te grijpen.
> Als de maatregelen van de voorzitter veiligheidsregio betrekking hebben op een ongeval bij een categorie A-object, kan de ANVS de desbetreffende minister verzoeken in te grijpen, zie onder *Maatregelen voorzitter veiligheidsregio bij stralingsincident met een A-object.*
> Met inachtneming van de beginselen van proportionaliteit en subsidiariteit, kan een burgemeester of voorzitter veiligheidsregio op grond van zijn noodbevoegdheden in het kader van de openbare orde en openbare veiligheid een bevel geven of voorschriften uitvaardigen en daarmee (reguliere) toezichtmaatregelen van de ANVS bijsturen of beperken.

Europese en internationale alarmering, maatregelen en bijstand

> De ANVS informeert onmiddellijk het Internationaal Atoomenergie Agentschap (*International Atomic Energy Agency* IAEA) en (mogelijk) getroffen landen via het IAEA over stralingsincidenten.

- De ANVS wordt door de EU en IEAE geïnformeerd over ieder ongeval met een kernenergiecentrale met mogelijke gevolgen op Nederlands grondgebied.
- De minister van IenW kan het IAEA of andere landen om bijstand verzoeken.
- De minister van IenW informeert onmiddellijk de Europese Commissie en (mogelijk) getroffen lidstaten inzake een kernongeval en genomen of voorgenomen maatregelen.
- Na een stralingsongeval dat tot significante radioactieve besmetting van levensmiddelen en diervoeders leidt of kan leiden, bepaalt de Europese Commissie de maximaal toelaatbare niveaus van radioactieve besmetting van levensmiddelen en van diervoeders die op de markt kunnen worden gebracht (bij verordening, dus direct werkend).
- Europese en internationale bijstand vindt plaats in het kader van de algemene rampenbestrijding, *zie de Bestuurlijke Netwerkkaart rampenbestrijding algemeen & handhaving openbare orde*.

bestrijding stralingsincidenten algehele coördinatie

- Informatie en afstemming
- Bijstand
- Maatregelen jegens bevolking/bedrijven
- Maatregelen EU
- Verzoek treffen van maatregelen jegens beheerder A-object door burgemeester
- Maatregelen voorzitter veiligheidsregio totdat betreffende minister optreedt of corrigeert
- Bestuurlijk toezicht, tevens onderlinge informatie

NB 1. Voor Europese en internationale bijstand, zie de Bestuurlijke Netwerkkaart rampenbestrijding algemeen & handhaving openbare orde.

NB 2. Niet opgenomen: de informatie- en afstemmingsverplichtingen tussen ministers/departementen en de informatielijnen tussen de ANVS en collega-autoriteiten in het buitenland, behoudens IAEA.